

TÜRKMEN RUBAGYLARY

Aýdan:

Arazmuhammet Şairi

(ARAM)

Kümmetgowuz

1957/133

Arazmuhammet Şairiniň terjime haly

۱۹۳۳ - 1973

*«Yşyk ýoluna jan satanlar sag bolsun,
Gam ýoluna daş atanlar sag bolsun,
İndi önüp-ösen balalar, bizden,
“Aram” diýip at tutanlar sag bolsun.»*

Halkyň wepaly ogly, iliň ar-namysyny goramakda dürli kynçylyklara, zyndandyr, sürgüne döz gelen edermen, batyr ýigit Arazmuhammet 1933-nji ýylda Hazar ýaka Kümüşdepe-de ýagty jahana gadam basýar. Ol orta mekdebi Kümüşdepe, Bernderşa (häzirki Bendertürkmen) we Kümmetgowuz şäherlerinde tamamlap, Şahsawardaky mugallymçylyk terbiýe berýän ýokary okuw jaýyna girýär. Arazmuhammet 1955-nji ýylda ilki Şahsawarda soňra bolsa Kümmetgowuzda mugallymçylyk edýär. 1957-nji ýylda dostlarynyň kömegi bilen «Türkmen Rubagylary» diýen kitapçasyny “Aram” lakamy bilen halk köpçüligine hödürleýär. Arazmuhammet Eýran hökümetiniň Türkmenlere garşy alyp barýan zalym syýasatyna garşy aýaga galýar. 1953-nji ýylyň 29-njy iýun aýynda gatnaşan bir syýasy miting-de 22 sany Türkmen ýigidi bilen bilelikde Kümmetgowzuň howpsuzlyk güýçleri tarapyndan tussag edilip, iki ýylyny zyndanda we sürgünde geçirmeli bolýar. Zyndandan çykandan soň köplenç edebi meselelere baş goşup, birnäçe ýakyn dosty bilen klassik şahyrlarymyzyň edebi myrasyny ýygnamaga we olary ile tanatmaga synaňýar. Ol mundan başga-da bir Türkmen ýigidiniň arzuw-hyýallaryny suratlandyrýan “Arzuw” atly dessany hem-de “Türkmen nakyllary, Ata sözleri” ýygnyndysyny-da çap etmäge synaňypdyr. Emma zalym pelek şahyrymyza maý bermän ony tüýs diýen çagynda 40 ýaşynda, 1973/1352-nji ýylda elimizden alýar. Onuň mazary bolsa Kümmetgowuz şäherinde. Mazar daşynda başda getiren onuň özi düzen setirleri ýazylan.

Şahyrymyz Türkmen jemgiýetinde bolup geçýän wakalara bi-parh garamandyr. Ol içinde deňiz-derýa kimin gowganyň möwç urýandygyny öz setirlerinde beýan edýär:

Sähr wagty sen hiç bardyňmy derýa?
Gördüňmi, gögerip¹ ne aram durýa,
Bildiňmi suw düýbi ne gadar² gowga?
Sen ýene bil, men hem şol aram³ derýa.

Arazmuhammet özüniň bir mahal ot bolup polatlry-da deşendigini nygtaýar:

Bir mahal ot bolup polatlar deşdim,
Gaýgy galalardan syçrap geçdim.

Ulyny sylamak, parahatçylykly durmuşy, adamkärçiligi wasp edip gelen şahyrymyz, ussady Magtymgulydan ylham alan sözlerini şeýle dile getirýär:

Ynsan, gerek ýalan sözden daş bolsun,
Ýaşulymyz, ýaş kiçige baş bolsun,
Balalarmyz, agalarmyzdan görüp,
Bir-birine olaram syrdaş bolsun.

Ýene-de:

Ynsan gerek, eline ýarağ almasyn,
Halkyň eken umyt gülni ýolmasyn.

Söýgi-lirika hem şahyrymyzyň baş temasy bolupdyr. Ol gözelleri söýmegi, ýaramaz ýardan gaça durmagy wagyz

¹ Mawy deňiz

² Her nije

³ Ýuwaş, sessiz

edipdir. Ol bu setirler arkaly belki-de öz durmuşynda başdan geçiren käbir ajy wakalary ýañsadandyr:

Jeren dek gezerdim sährä ýüzünde,
Awçydan gapyldym daglar düzinde,
Habarsyz ok urdy bir gara gözli,
İndi mydam esir gara gözünde.

Ýene-de:

Ýagşy aýal eýlär öýi behişt jaý,
Perişte hem oña bolabilmez taý,
Emma ýaman aýal her öýde bolsa,
Öý dowzahdyr, ony tiz alsyn Hudaý.

Türkmensährada ilkinji gezek rubagy ýazmaga synanşan şahyrymyz Arazmuhammet hem edil piri Hayyam ýaly meý içip, dostlar bilen jem bolup, syrdaşlygy-da ündäpdir.

Şahyryň aglaba goşgularynda durmuşdan zeýrenip, dünýä pessimistik garan halatlarynyň köp bolandygyna gabat gelýäris. Bu belki-de onuň ýaşan durmuş şertleri, dost sumaklardan çeken görgüsi bilen baglanşykly bolsa gerek:

Dostlar! Meýi saglygňyza içýärin,
Sag-salamat barlygňyza içýärin,
Hoşluk bilen gurap siz meý meýlisi,
Ýürek bilen birligňize içýärin.

Ýa-da:

Berdi maña zäherli jamy dünýä,
Aldy menden ýagşylyk namy dünýä,
Şol jam bilen, şol nam bilen men ýene,

Mahul urupdyryn penjämi dünýä.

Arazmuhammet Şairiniň başyny başlan rubagyçylyk sungaty
Türkmensähraly ýaş şahyrlarymyzyň arasynda indi giňden
ýarady.

Akmyrat Gürgenli
Prag-Çek jemhuriýeti
Íýul 2007

Türkmen Rubagylary

SÖZBASY

Goşgy, rubagy, gazal haýsy dilde aýdylsa aýdylsyn, tapawudy ýok, ol ýürekden turansoň ýürege oturar. Şygyr diýlen sungat, çeperçilik, belli bir millete ýa-da belli bir dile mahsus däl, ol çäk tanamaýar, şygyr ýürekden joşup gaýnan duýgulardyr, bu-da, ähi halklarda we dillerde bir meñzeş.

Men öz duýgularymy, ene dilimde şygyr üsti bilen beýan etmäge syýnansdym. Bu setirler okujylaryň keýpini göterer, ýa-da olaryň keýpini bozar diýen pikir men-de ýok, ýöne Türkmen dilinde ýazylanlygy üçin, Türkmensährada halkyň söýgüsini gazanar diýip oýlaýaryn. Belki-de, bu kiçijik eser ýaşlary gyzyklandyrar we bu ugurdaky talantlaryny syýnamaga alyp geler. Meniň esasy maksadym-da şundan ybaratdyr.

Arazmuhammed Şairi
Kümmetgowuz 1336

Men ýene Aram

Janym bir derýa⁴ gam, ten ýene aram,
Ýürek nawa ýok ýelken, ýene aram,
Ýol ýitirip gam derýa gark bolansam,
Duşman tä'ne⁵ wurýa, men ýene aram.

Zahyrym⁶ Aram

Umyt depderinde menem ýazdym na:m⁷,
Emma hiç arzuwmdan almadym men ka:m⁸
Umyt bilen näk:amlykda: ýüregim,
Bir dünýä gowgadyr, zahyrym Aram.

Käte men üste

Öten gije ol ýaşyl çemen üste,
Dodak dodak üste tenim ten üste,
A:gynşyp geçirdik gijäni şeýle,
Kä ýarym üstümde, käte men üste.

Höwäsिम ýok galmaga

El uzatdym, goşa naryn ýolmaga,
Dişim urdym, almasıyndan almaga,
Dal döwlüp, ba:g ýykyldy üstime,
Bag astynda höwäsिम ýok galmaga.

⁴ Türkmensährada Hazara, deňiz däl-de deýa diýýärler.

⁵ Käýinç, awy dil

⁶ Görnüşim

⁷ At

⁸ Maksada ýetmek, nä-kam= makasada ýetmedik

Toba kyldy

Öten gije zülpün çaşyryp geldi,
Agynyp: «ýerime gel» diýip güldi,
Diýdim: «günä», diýdi: «gulak asma, çün⁹
Pirimiz, ka:m alyp son, toba kyldy».

Gara gözinde

Jeren dek gezerdim sährä ýüzünde,
Awçydan gapyldym daglar düzinde,
Habarsyz ok urdy bir gara gözli,
İndi mydam esir gara gözünde.

Sowudyp bolonok

Aý ýüzün terk edip gaýdyp bolonok,
Yşkyň odun halka aýdyp bolonok,
Ýene dost ýanynda ra:zyň¹⁰ aýtmasaň,
Ýürekdäki ody sowudyp bolonok.

Saýasynda bökeyliň

Geliň derdimizi derýä dökeyliň,
Gamhanany düýpden bütin sökeyliň,
Yşk bagynyň tohmyn ýürekde ekip,
Gögerdip oň saýasynda bökeyliň.

⁹ Sebäp, diseň

¹⁰ Syryň

Ýagşylykdan ýitmesin

Ýürek istär ýar ýanyndan gitmesin,
Ýar bolmasa gül-bostanda bitmesin,
Men istärin derde derman olmagy,
Tä adymyz ýagşylykdan ýitmesin.

Amalsyz ýalan Söze

Şikär¹¹ oldym menä bir gara göze,
Aýlandym zynda daglardan düze,
Wada berer, wepa kylmagyna emma,
Aldandym men emelsiz, ýalan söze.

Tiz solup gitdi

Bir güli sakladym beýgelip gitdi,
Gören ysgap, beter hoş bolup gitdi,
Ysgamak gezegim ahyr ýetende,
Zähmedim hiç edip, tiz solup gitdi.

Elimden aldy

Gül diýip tutanym bütin h:ar¹² oldy,
Gül isleýän göwnime ýara saldy,
Göwnimiň islegin ahyr tapamda,
Ony-da bagban elimden aldy.

¹¹ Awlandym

¹² Tiken

Aýra¹³ satanda

Aý dolanyp aşak ýüzden batanda,
Garry mama nakyl aýdyp ýatanda,
Men gezerdim seni gözzäp her ýerde,
Mamañ seni, menden aýra: satanda

Nirden tapaýyn?

Huwdi bilen diýýaň «ballym apaýyn,
Aglaman ýat, üstüňe mahmal ýapaýyn»,
Ballyňdan beterräk men bihuş¹⁴ boldum,
Bilmeýärim, sesiňi nirden tapaýyn?

Tarypsyz ýere

Höwesli sinesi meňzär mermere,
Goşa nary dagdyr, arasy dere,
Öten gije sürçüp, mermer dereden,
Gaçdym aşak, süýji tarypsyz ýere.

Emim ýok

Sen bolsañ ýanymda asla gamym ýok,
Dünýä matasyndan zerre kemim ýok,
Emma jepa kylyp terk etseñ meni,
Fenalykdan¹⁵ başga, onda emim ýok.

¹³ Aýrı = keseki

¹⁴ Ýsgynsyz uwklap ýatmak

¹⁵ Betbagtlykdan

Kümüş injik serine

Gözümüz derýadyr, göz-gaş gerene,
Zibalaryň¹⁶ işi bize terene¹⁷,
Gurban bolsun ýeke şirin janymyz,
Mermer sinä, kümüş injik serine.

Almaga geldim

Uzak ýoldan ýüzüň görmäge geldim,
Jan isleseň, janym bermäge geldim,
Eşitdim satýaň diýp dodaklaryňdan,
Gymatyň aýt, şondan almaga geldim.

janym gurban

Gýzlar üçin gelipdir aýd¹⁸ gurban,
Ýüregmiz depeläp geçýärler her ýan,
Resim¹⁹ bolupdur her jana jan çalsynlar²⁰,
Gyzlaryň janyna meň janym gurban.

Dogryň aýt gyz

Çyk meýdana, geldi gurbanlyk aýd, gyz,
Gaçma bizden käte zzyňa gaýt, gyz
Biz, jümle ýigitler ýüregmiz sende,
Bize meýliň barmy, dogryň aýt, gyz.

¹⁶ Güzelleriň

¹⁷ Náz etmek

¹⁸ Gurban baýramy

¹⁹ Däp

²⁰ Çalmak = mal kesmek

Size nämboljak?

Bir gözüň aýlasañ, göze, nämboljak?
Dodakdan dadyrsaň bize, nämboljak?
Ýassyk edip bize pamyk sinäni,
Ýigit göwnün alsañ size, nämboljak?

Bilmedi

Ýagşy haýsy, ýaman haýsy bilmedi,
Jan haýsy, janan haýsy bilmedi,
Çyn dostyn özüne duşman tutundy,
Dost haýsy, duşman haýsy bilmedi.

Sinañda bolsam

Höwäsिम bar seniñ göz ýaşyñ bolsam,
Gülsemde, solsamda, gözüñde bolsam,
Sen gülseñ gözüñde, emma aglasañ,
Ýarmaşyp başdan boý, sinäñde bolsam.

Degmäni geçdi

Gözüniñ oklaryn her ýana saçdy,
Degen ýürekleri, tizlikden deşdi,
Şükür huda galdym bir hatardan²¹, çün,
Oklan oky, maña degmän geçdi.

²¹ Howpdan

Eglär gözleri

Derýa kimin agyp dönyär gözleri,
Muştak olup baksa go:mlar²² gözleri,
Baksa bir ýologça ýalňyslyk bilen,
Ýologçyny ýoldan eglär gözleri.

Sen gel, bol miman

Nefesiň²³ İsa'dek, berer ölä jan,
Tä seden uzak men, ýüregim bijan²⁴,
Gyzgyn nefesiňe miman kyl meni,
Ýa alkan ýüregime sen, gel bol miman.

Köp lezzeti bar

Yşky oýun tutmaň, mezelleti²⁵ bar,
Aşyklary silarň, köp yzzaty bar,
Şatlyk bilen gamdan ýugurlypdyr yşk,
Şatlyk, hem gamynyň köp lezzeti bar.

Bilbili şeyda bilen

Çykdyň daga, danyşdym²⁶ Huda bilen,
Dert berme, berseňde ber dewa²⁷ bilen,
Diýdi: «Köp käýinme, eger aşyksen,
Hemdestan²⁸ bol, bilbil'i şeyda²⁹ bilen.

²² Gom = tolkun

²³ Dem, İsa pygamberiň deminiň dermandygy aýdylýar.

²⁴ Jansyz

²⁵ azaby

²⁶ Gürleşdim

²⁷ Derman

²⁸ Syrdaş

²⁹ Saýraýan bilbi

Jigerimiñ şarasy³⁰

Köp jepadan gözümiñ agy garasy,
Mudam aglar, hiç gutulmaz ýarasy,
Ýarymdan görýän jepamdan imitim,
Gussa: bişen öz jigermiñ şarasy.

Dadyrsyn Hudaý

Hudaýa, eý hudaýa, eý hudaý,
Ýary gördim, yşkyňa boldym men gedaý,
Sal ýüregne rehmi, tä halym görüp,
Bir zerre yşkyndan dadyrsm hudaý.

Gel wepa et

Wepan bilen wepanı gel, söwda et,
Terenä, hajat däl, kalbyñ sapa et,
Gelseñ öýüñ, gitsen, ýoluñ, özüñ bil,
İste gel wepa et, iste jepa et.

janana bolaly

Gel ikimiz tä janana bolýly,
Birimiz şem, bir perwana³¹ bolaýly,
Tä halaýyk görsün, galsym hasrata,
İki tende bir ruhana³² bolaýly.

³⁰ Çişlik

³¹ Kepelek, häpelek

³² Ruh

Araryňy bakýaň

Meýliň ýokdur, eýsem nä ogryn bakýaň,
Yşk halkasyn mahul boýnuma dakýaň,
Eger bardyr, eýsem saňa bakamda,
Näma derrew özüň aňryňy bakýaň?

Wepany senden

Derdim bar, istärin dermany senden,
Tenim bar, istärin rowany³³ senden,
Dünyäni ýagty eden gül jemalyňa,
Yşkym bar, istärin wepany senden.

Bilýärin

Aşykdygymy bilýäniňi bilýärin,
Gaýgyma şat bolýanyňy bilýärin,
Ýene yşk ýüzinden jan diýsem saňa,
“Däli” diýip gülyäniňi bilýärin.

Peýdadyr

Her kim aşyk bolsa daşdan peýdadyr,
Güler ýüzi, emma haly şeýdadyr³⁴,
Aşygyň gözlerinden çykan oklaryň,
Ne ýarasy ne-de jaýy peýdadyr³⁵.

³³ Ruh

³⁴ Diwana, saýrak

³⁵ Mälüm, belli

Käşki

Diýdi: «näme bakýañ?», diýdim: «ýüzüňe»,
Diýdi: «näme haýran», diýdim: «sözüňe»,
Diýdi: «näme batyl³⁶», diýdim: «bilemok»,
Pessad³⁷ üstüne şah-mat oldum gözüňe.

Ahyny çekdim

Yşkyň gülün muştak³⁸ synamda ekdim,
Gözüm ýaşyn mydam düýbüne dökdüm,
Gunçasy ýaşaryp, täze bitende,
Duşman aldy, özüm ahyny çekdim.

Bakmaýyn

Höwäsिम bar hiç ýüregi ýakmaýyn,
Minnet halkasyn, halk boýnuna dakmaýyn,
Dünýä gam astyndaka üstüme çökse,
Dost yüzüne gamgyn bolup bakmaýyn.

Zalym pahyr

Gerşimize goýýan ýüküň kan agyr,
Aşagynda boldy arkamyz ýagyr,
Herne ýansam köp, jepañdan heniz az,
Ýüzmüň nälet saña, eý zalym pahyr.

³⁶ Bozulan, dargan

³⁷ Ýere ýazylyp üstünde sadranjy goýup oýnalýan saçak

³⁸ Arzuwlap

Gamhana

Gamdan gaçyp barýaryn kä meýhana,
Malym janym satýaryn men humhana³⁹,
Emma meý-de, gaýgy bilen birigip,
Dönderýarlar meni mahul gamhana.

Derýa düşdi

Men aglaryn, ýarym menden gaçdy diýip,
Gözýaşym derýa dek, başdan geçdi diýip,
Kä baksaň gözüme, halk gözüm gözzär,
Göýe aý suwraty derýa düşdi diýip.

Habaryn getir

Tüýs ýürekden gan hat ýazdym bir setir,
Hudaýa! habarym ýaryma ýetir,
Ýaşymy görende maza gatmady,
Ganim görse, neýlär, habaryn getir.

Goý maña ýagsyn

Halky hulk⁴⁰ bilen şikär eýlegin,
Wepa bilen duşmany ýar eýlegin,
Bahyl köpdür, halk arasında, Aram!
Mürrewtle⁴¹ onlary har eýlegin.

³⁹ Şerabyň küýzesi

⁴⁰ Ýagşy gylyk

⁴¹ Mertlik

Giden ýok

Garyp boldum, ýurdumdan gelen ýok,
Enemden-atamdan habar beren ýok,
Bikarar göwnimden, enem, atam'a,
Habar bermek üçin oba giden ýok.

Ramser 1335⁴²

Bitirgin

Eziz dosta bizden salam ýetirgin,
Öwrlüp habaryn maňa getirgin,
Seniň bitirjek işiň şu, eý kagyzym,
Ýaltanmany işiň mydam bitirgin.

Ramser 1335

Är gerek

Ýürek diýer: «göwnüm alan ýar gerek,
Bostan gerek, mydam nowbahar gerek,
Akyl diýer: «ýoldaş bolup meň bilen,
Nowmitlygy⁴³ sowan zorly är gerek.

Ýüregim dildi

Tebigatyň ösüp hoş ýazy geldi,
Bilbil ýaz yşkyna, gül üste güldi,
Emma paýlaşykda maňa ýeten paý,
Hazan⁴⁴ boldy, mydam ýüregim dildi.

⁴² Sürgün bolan şäheri. Hazaryň kenarynda

⁴³ Umytsyzlygy

⁴⁴ Güýz

Hemmesine başdyr

Ne düýnim hoş geçdi, ne bunym⁴⁵ hoşdyr,
Ertelik umytdan ýüregim boşdur,
Men kerwön zzynda, emma ýüregim,
Gaýgyly ýürekleň hemmesine başdyr.

Ondan beterräk

Ata gamy kylypdyr sinämi çäk,
Enemiň gussasy eýleýär helak,
Dogan gaýgysyndan boldym sergerdan,
Dostlaryň jepasy, ondan beterräk.

Meýdan gama

Ýugurlypdyr asla ten-u jan gama,
Barlygym bolupdyr giň meýdan gama,
Umytly hoş habar getirse bir dost,
Ýüregimde dönyär ol, şo a:n⁴⁶ gama.

Ýaran tapylmaz

Ýüregmi derdine derman tapylmaz,
Göwnümiň janyňa janan tapylmaz,
Gam leşgere garşy ýöriş getirjek,
Meň bilen hemdestan ýaran tapylmaz.

⁴⁵ Bu gün

⁴⁶ Edil şol wagt

Har bolarmy?

Gussa sowan maña bir ýar bolarmy?
Ýürekdäki hazan, bahar bolarmy?
Bu gün meň gamyma gülen äduwler⁴⁷,
O gün hem hoşlugymdan har bolarmy?

Bagryma düzsin

Ýürek istär mydam hoş bolup gezsın,
Aýyş derýda, guw dek agynyp ýüzsın,
Gaýgy awçy kimin, emma ýüz efsus⁴⁸,
İstegi bar okun bagryma düzsin.

Kemdir

Dünyä gami meň gursagynda jemdir,
Asla diýme, tenim bir derýa gamdyr,
Her ne ýanyp, diýsem dostlar bu gamdan,
Heniz onuň bir katrasyndan⁴⁹ kemdir.

Gamdyr, gam

Gam dagyň astynda diýdim: «eý sütem,
Sowul başdan, men istärin derde em»
Daga bardy sesim, ýene öwrüldi,
Diýdi: «gam çäresi, ýalňyz gamdyr gam.

⁴⁷ Duşmanlar

⁴⁸ Gynansakda

⁴⁹ Damjasyndan

Kalbyña taý

Diýdim: «eý gam, ýok saña synamde jaý,
Çün, ýarym buwn⁵⁰ goýdy seň jaýyňd p:ay⁵¹»

Diýdi: «kowma, ýürek a:şnasy⁵² men,
Ýaryň gider, gerekdir kalbyña taý.

Yşkyň kepderi

Ýüregimden uçdy yşkyň kepderi,
Buzhana meñzedi oň galan ýeri,
İlki gitdi, indi yşky neýläýin,
Daşa degip syndy bagtym sagary⁵³.

Şu reňkdedir

Ýürek daýym meniň bilen jeňdedir,
Göýe gözüm mydam şir, peleňdedir,
Diýýärim: «meň bilen gowy çykyş ýürek!
Her ýere gitseň-de, gön⁵⁴ şu reňkdedir.

El göter

Gam birigip, dert bilen otdan beter,
Men, bilen doganma saldylar bester⁵⁵,
Eý dert! men yrazy herne jepaña,
Eziz ýeke naçarymdan el göter.

⁵⁰ Bu gün

⁵¹ Aýak, ýerleşmek

⁵² Tanyş

⁵³ S:ger = jam, şerabyň kasesi

⁵⁴ Gök, asman

⁵⁵ Ýatak

Bilen ýok

Tüýs ýürekden meň ýüzüme gülen ýok,
Gam derýadan nejatyma⁵⁶ gelen ýok,
Zahyrym görýälar, diýýärler: «aram»
Ýüregimde ne gowga bar bilen ýok.

Ýüregme berdim

Gam, şatlyk, tohmun ýüregme berdim,
Şatlyk gül bitmedi, gam gülden derdim,
Ýaz hazandan öwünçäkdir⁵⁷, emma men,
Ýazymdam öwünçäk hazanym gördüm.

Bahar Olmaz

Bir ýüregim bar, her kimsäge ýar bolmaz,
Hümmetlidir, muhannese zar bolmaz,
İstegi, eýlesin gys oňşugy ýaz,
Emma täkdir⁵⁸, bir gülden bahar bolmaz.

Hiç hiç

Diýdi: «Küsdim⁵⁹, gelmerin men hiç, hiç,
Seň ýüzüňe gülmerin men hiç, hiç,
Diýdim: «iste wepa, iste jepa et,
Öz meýliňdir, bilmerin men hiç, hiç.

⁵⁶ Halas edere

⁵⁷ Önde

⁵⁸ Täk, jübüt däl

⁵⁹ gaharlanmak

Bişdim

Oňşuk degirmeniň astyna düştim,
Owrandym, kül boldum, elekten geçdim,
Hamyr dek ýapyldym ömür tamdyrma,
Gam otda ýanyp, bihude⁶⁰ bişdim.

Derdiň dermany

Durmuşym bolupdyr gamyň zyndany,
Ýürekdäki derdiň tapylmaz sany,
Her ýan baksam, göze diňe gam görner,
Eýsem haçan tapylar derdiň dermany?

Uçgum dek öçdüm

Bir mahal ot bolup polatlar deşdim,
Gaýgy galalardan syçrap geçdim,
Yşkymyň şöhlesi p:allap sönenseň,
Gam derýa gark bolup, uçgum dek öçdüm.

Syrdaş olsun

Ynsan, gerek ýalan sözden daş bolsun,
Ýaşulymyz, ýaş kiçige baş bolsun,
Balalarymyz, agalarymyzdan görüp,
Bir-birine olaram syrdaş bolsun.

⁶⁰ Dereksiz

Atyşmaz

Mert bolany namart bilen ýatyşmaz,
Dostdan gaçyp duşman bilen gatyşmaz,
Bir kişiniň duzun, bir gezek datsa,
Çapsa-da onyň bilen atyşmaz.

Göreş gerek

Mertlik görkezmegne, mert uruş gerek,
Uly Pähliwana giň meýdan göreş gerek,
Emma indi ýigriminji asyrda,
Hemmesinden ýagşy är ýaraş gerek.

Ýaraşmaz

Zalymlara bil, sahawat⁶¹ ýaraşmaz,
Mazumlara bil, şakawat⁶² ýaraşmaz,
Ýigriminji gire-dara asyrda,
Ynsanlara bil, adawat⁶³ ýaraşmaz.

Mert gerek

Mertler arasynda tagta nert⁶⁴ gerek,
İkibir oýnamak hem nebert⁶⁵ gerek,
Merdana oýunda tarapyn utan,
Dünýä gören hem gaýratly mert gerek.

⁶¹ Jomartlyk

⁶² zalymlyk

⁶³ Duşmançylyk

⁶⁴ Sadranç

⁶⁵ Söweş, göreş

Ýüzüne gülende

Mert öwrülip işden öýne gelende,
Balasyny oýnap eline alanda,
Dünýe maly bütün oňky ol zaman⁶⁶,
Balasy öwrülip ýüzüne gülende.

Ynsan bolany

Eziz saklaň derde derman bolany,
Hormat ediň adama san bolany,
Urş odun sowuň, süýji dil bilen,
Ýarag almaz eline, ynsan bolany.

Duwzy bolmasyn

Ynsan gerek, eline ýarag almasyn,
Halkyň eken umyt gülni ýolmasyn,
Halk derdine derman bolabilmese,
Dertli ýürekleriň duwzy bolmasyn.

Dermanda⁶⁷ bolmaz

Akmak, akyl, müflis⁶⁸ bir sanda bolmaz,
Akyl “oňşyk” diýip haýranda bolmaz,
Oňşyk gajytsa-da⁶⁹ gam çekme, müflis,
Akmak barka müflis dermande bolmaz.

⁶⁶ Şo wagt

⁶⁷ Ejiz

⁶⁸ Garyp, biçäre

⁶⁹ Bez etse-de, bizar etse-de

Ynam ýok

Bil, dünýäň hiç malyna ynam ýok,
Hiç janlynyň öz janyna ynam ýok,
Ynanyp ýüregiň berme halka, çün,
Dogandan tut, tä dostuna, ynam ýok.

Zeyrenip öler

“Heleý garrydykça köp ýañra bolar”,
Gep bilen dünýäni bir özi alar,
Dost, duşmany saýgarmany ahyrda,
Gepe haýran bolup, zeyrenip öler.

Bilmez tay

Ýagşy aýal eýlär öýi behişt jay,
Perişde hem oňa bolabilmez tay,
Emma ýaman aýal her öýde bolsa,
Öý dowzahdyr, ony tiz alsyn Hudaý.

Ýagşy aýal

Behişt, dowzah eden öýi, aýaldyr,
Ýagşy aýal barabar, dünýe maldyr,
Aýalyň ýamanyn şeytan eýermez⁷⁰,
Öldürüp içseler ganyn halaldyr.

⁷⁰ Mugyra getirmez

Özüne geler

Ynsany sylasaň sylagyň bolar,
Dostuňy harlasaň duşmanyň güler,
Her adaty⁷¹ bolsaň-da bilgin muny,
Ýele tükürseň özüňe geler.

Ýok peýda

Hernäçe hoşlukdan bolsaň-da jyda,
Aglama, agydan ýok saňa peýda,
Halk arasyndan saýlasyn ýol, mert,
Çün, aram derýada, her kim nahuda⁷².

Umytlydyr

Bir dünýä gam astynda hem galsa jan,
Gözöňünde derýa bolup aksa gan,
Onda-da ýüregim umyt doludyr,
Meger bilmeyäňmi, nowmyd täk⁷³ şeytan.

Könän taşlama

Täze ýoly köne ýola goşlama,
Köneden pent⁷⁴ alman, täzä başlama,
Täze dost-ýar tapmak wajypdyr emma,
“Täze tapdym” diýip, könän taşlama.

⁷¹ Gylykly

⁷² Gämi kapitany

⁷³ Diňe

⁷⁴ Öwüt, tejribe

Meý göter

Ýör gideýliň düze, dost sen meý göter,
Dostum, sen-de özüň bilenni göter,
Sen-de dostum, bilýañ başga ne hajat,
özüň göter, men dimäýin, haý göter.

İçýärin

Dostlar! Meýi saglygñyza içýärin,
Sag-salamat barlygñyza içýärin,
Hoşluk bilen gurap siz meý meýlisi,
Ýürek bilen birligñize içýärin.

Mesligimize sataýlyň

Geliň, meý jamyny derýaga ataýlyň,
Na:w⁷⁵ edip üstünde dönüp ýataýlyň,
Akyllylar goý bize tä'ne⁷⁶ ursun,
Biz aklymyzy, mesligimize sataýlyň.

Täzelerden ýagşyrak

Täze ýollar, köne ýoldan ýagşyrak,
Asly täze, könelerden ýagşyrak,
Emma diýme köne şerap, köne dost,
Her gymmatly täzelerden ýagşyrak.

⁷⁵ Uly gaýyk

⁷⁶ Aýy söz

Geliň üýşeýlin

Ýanan ýürekli! Geliň üýşeýliň,
Derdimizi başdan ahyr diýşeýliň,
Soňra otlap bütün gam, derdimizi,
Çarşenbe⁷⁷ dek şöhlesinden aşaylyň.

Senden geçer

Gussa çekme, dünýäde senden geçer,
Bugün hoş bol, hoşlukda senden geçer,
Geçene ökünme, geljege äwme⁷⁸,
Geçen geçdi, geljekde senden geçer.

Bolasym gelyär

Dostlar arasynda bolasym gelyär,
Hoşluklaryna meň-de gülesim⁷⁹ gelyär,
Hormat goýup mydam bir-bimize,
Ýürek berip, ýürek alasym gelyär.

Gülesim gelyär

Ýüzüň gözzäp mydam gülesim gelyär,
Ýüreginde ne bar bilesim gelyär,
Seýir edip mermer dek göwsüň bagyny,
Täze biten nardan ýolasym gelyär.

⁷⁷ Otparazlar ýylyň ahyrky çarşenbesinde günälerden arassalanmak üçin oduň üstünden bökýärler.

⁷⁸ Howlukma

⁷⁹ Şat bolmak

Geldiler sana

Aý parlap ýokardan çykdy asmana,
Ýalkymyndan geldi jansyzlar jana,
Garaňkyda bolýan bütün jenaýat,
Bu gije aýlykdan geldiler sana.

Ýene şol Aram

Sähr wagty sen hiç bardyňmy derýa?
Gördüňmi, gögerip⁸⁰ ne aram durýa,
Bildiňmi suw düýbi ne gadar⁸¹ gowga?
Sen ýene bil, men hem şol aram⁸² derýa.

El göter

Zahyrym gör, batynymdan⁸³ el göter,
Hiç hoş ýokdur, hoş bolsun menden beter,
Ahyr bilmeýäňmi köne mysaly,
Gam, hetden aşanda, hoşlyga ýeter.

Gorkym ýok

Eý gam, indi kalbym gala, gorkym ýok,
Goşun çekip gelseň gela, gorkym ýok,
Hemme gamly meň gol astymda indi,
Bahylykdan ölseň öla, gorkym ýok.

⁸⁰ Mawy deňiz

⁸¹ Her niye

⁸² Ýuwaş, sessiz

⁸³ İçimden

Ygtybarym bar

Öwüm gije, ýolum bolsa duman, tar⁸⁴,
Dünýäniň malyndan elim bolsa dar,
Ýene gorkym bolmaz, gam goşundan, çün,
Dostlar ýanda, heniz ygtybarym bar.

Sag bolsun

(Mazar daşyndaky setir)

Yşk ýoluna jan satanlar, sag bolsun,
Gam ýoluna daş atanlar sag bolsun,
İndi önüp-ösen balalar, bizden,
“Aram” diýip at tutanlar sag bolsun.

⁸⁴ Garaňky

Kitapça girizilmedik goşgular:

Bu baş günlük ýaşayşda,
Ne hoş geçer ruzigärim⁸⁵.
Az ömrümiň dört paslynda,
Ne gysym belli, ne baharym.

Ýürek bir mähre ilteşip,
Derdi ýatdan çykarmaga,
Ne aldagyç salgynym bar,
Ne aý ýüzli bir nigarym⁸⁶.

Ýaşan mekanynda her kim,
Mesgen kylyp delbent oňa,
Karar edip togtamaga,
Ne mülküm bar, ne diýarym.

Ýoldaş sumak bir niçäniň,
Ne öňi belli ne yzy,
Arasynda ýaşamaga,
Ne sabrym bar, ne kararym.

Ýürek ilki höwesine ýetişmänsoň, osýan⁸⁷ eder,
Togtutmaga bir dem, oňa ýetişmeyär ygtyýarym.

⁸⁵ Gün-güzeran

⁸⁶ söýgülim

⁸⁷ Baş göterer

Geljeklerden ýürek üzüp,
Häzir zamana bakmany,
Geçene hoş bolaýyn diýsem,
Ýokdur hiç hoş ýadigärim.

Hoş nagamalar dodaklarma,
Biganadyr, bigana⁸⁸,
Ötgünli⁸⁹ gamly gazallar,
Meniň ýarym, meniň ýarym.

Oňşuk gitarymyň çëni⁹⁰,
Hoş sime degmäni ýitdi,
Oňşuk degirmen astynda,
Däne bolup syndy tarym.

Ne kalbymyň aramy bar,
ne köňlümiň janany bar,
Bir ömrümiň hasylyndan,
Tenha⁹¹ gamdyr, herne barym bar.

Dostlar başy kä bozgun⁹², kä jem boldy,
Wepalary hiç, ýa bolsa kem boldy,
Emma meni heniz terk etmedik,
Wepaly ýoldaşym tenha gam boldy.

⁸⁸ Ýat

⁸⁹ Awyly, aýy

⁹⁰ Sime kakylýan kiçijek bir demir

⁹¹ Diňe

⁹² Pytraň

Eý ýüregim, ne habar sen diwana,
Sylanmak diýip, ot salypsyň janan,
Meger bilmeýäňmi häzir zamana,
Sylamak manysy bolupdyr efsana⁹³.

Kimse bildi meni ynsanyň sanda,
Kimse goýdy meni şeytanyň ýanda,
Kimse s:aýdy meni özünden kiçi,
Kimse mençe bolabilse armanda.

Oň gözünde perileşen ynsan men,
Muň gözünde bellemşaha⁹⁴ şeytan men,
Halk gözünde ne peri men, ne şeytan,
Belke sizler kimin dertli ynsan men.

Bir tenimde meniň bar iki ynsan,
Göýe biri perişde, biri şeytan,
Biri mutyg⁹⁵ halka, biri azada⁹⁶,
Könlüm haýsa mutyg bolmagyna haýran.

Yşyk dert diýsem aý ýüzlä men aşykdan,
Mal gaýgysy diýsem, şükür, ýagşy hal,
Bilmedim arzuwum, istegim näme,
Arzuwum, istegim, derdim, dilsiz lal.

⁹³ Erteki

⁹⁴ İle belli

⁹⁵ Boyun egen

⁹⁶ Azapda